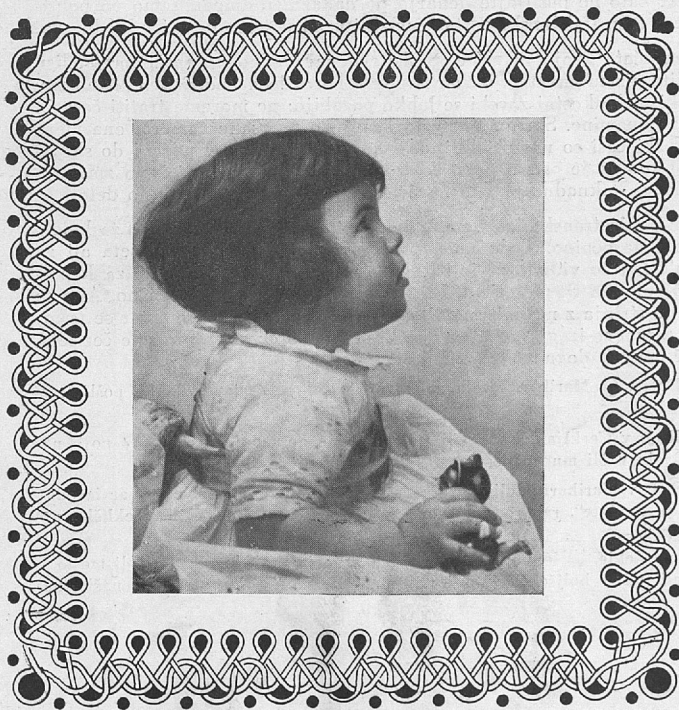
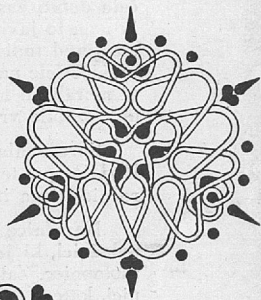

Ž · E · N · S · K · I

S · V · E · T

1 · 9 · 3 · 5

2

LETO 13

FEBRUAR

Listnica uprave.

Reklamacije se sprejemajo le v teku 1 meseca. Ako torej ne dobite lista pravočasno, imate čas reklamirati ga do izida naslednje številke, če hočete dobiti zastoj pogrešano številko. Če pa niste dobili katerega zvezka in nam to javite šele po izidu prihodnje številke, morate poslati z reklamacijo vred tudi Din 6 za nadomestni zvezek. Dogaja se namreč, da nam naročnice šele na koncu leta javijo celo vrsto števil, ki jih niso dobile. Tako bi morali mi na svoje stroške nadomestiti vse liste, ki so jih potrgali otroci ali pozabile vrniti nemarne sosede.

Sprememba naslova. Ko se preselite, javite nam **takoj** svoj novi naslov. Dodajte pri tem vedno tudi svoj **stari naslov**. Mnogokrat imamo po več naročnic istega imena in priimka, pa ne vemo, kateri naj menjamo naslov.

Naročnice v Italiji prosimo, da pošiljajo svojo naročnino vedno le po **položnici, ki jo dobe v listu**. Imamo v Italiji svoj tekoči račun, nimamo pa zastopnice. Zato ne pošiljajte denarja po **nakaznici**, ampak samo po položnici, katero nam italijanski poštno-čerkovski urad potem dostavi v Ljubljano.

Ko naročate kroje in risbe, pošljite denar vedno z naročilom (bodisi, da priložite pismu znamke, ali da napišete naročilo na položnico ali nakaznico). Taki malenkostni zneski se lahko pozabijo; ne moremo tratiti časa in denarja za opomine. Sprejmite to na znanje brez vsake zamere: ena mera za vse. Težki časi so nas prisilili, da smo skrčili osobe v upravi do skrajnosti. Kolikor ga je ostalo, je preobloženo z delom in le s težavo zmaguje svoje naloge. Naknadno plačilo naročil pomeni za upravo dvojno delo.

Da se obojestransko izognemo pomotam, napišite na položnico za kateri čas plačate naročnino. Toda ne napišite samo: „plačam za pol leta ali za četrt leta“, ker to vidimo že iz zneska. Napisati je treba n. pr. „za I. polletje 1935“ ali „za II. polletje 1934“ itd. ali od I—VI 1935. in slično. Ako se navedba ne strinja z našimi računi, dobite takoj obvestilo, in stvar se takoj poravnava. S tem se izognemo napakam, ki se navadno pokažejo šele čez leta, ko ni več mogoče dognati, kdo jih je zakrivil.

Ga. Draga O. Maribor. Hvala za novo naročnico. Zastanek lahko pošljete v obrokih.

Ga. R. J. v Cerkljah. Napravili ste nam lepo novoletno darilo — 4 nove naročnice. Da bi našli mnogo posnemalk! Pozdravljeni!

Ga. S. I. v Mariboru. Žalibog nimamo več. V zalogi imamo le še par izvodov „Oprema za neveste“, razprodajna cena za naročnice Din 12.— in „Dekliško perilo“ za Din 6.—.

Pošteno dekle, 22 let, večča šivanja, kuhanja in vseh hišnih del želi mesta k otrokom ali tudi v boljšo družino kot hišna pomočnica. Priporočamo jo našim naročnicam.

ŽENSKI SVET

FEBRUAR 1935

LJUBLJANA

LETO XIII-2

Iz mraka

Anica Černejeva

I.

Mrak je padel na jesenske ceste.
Trudne, mirne tonejo v sivino,
jaz pa čutim praznično tišino
in prisluhnem v daljo: dragi, kje ste?

Saj je res en sam spomin med nama,
le trenutek, bežen kakor sanje,
in besede kratke, nevsakdanje —
jaz pa vendar nisem v mraku sama.

II.

Kakor struna sem, ki tiha čaka
rahlega dotika, da zapoje,
ko zapiram vase pesmi svoje
in vzdrtim od vsakega koraka

in zapojem z njim, ki izzveneva
v mrak in v meglo, in se komaj zganem.
Nič ne mislim in nikdar ne vstanem,
Saj le v meni vaš korak prepeva.

III.

Včasih kličem, komaj slišno, nežno,
vendar ni v teh klicih želje žive,
da pretgava razdalje sive
in da greva tisto neizbežno

pot, ki jo življenje hodi.
Mnogo bliže sva si iz daljine.
O, življenje ne pozna bližine,
saj že zблиžanje v samoto vodi.

Slika

Vida Tauferjeva

Na moji mizi
tvoja slika sije,
objema jo težak ognjen okvir.
Na njej nasmeh se
kakor pesem vije,
toplo me boža v sanjah ves večer.

Nocoj so zvezde
kakor sonce zlate.
Na vrtu sanja mak v snegu rož,
zavese so nocoj tako bogate,
so kakor ustne
teh sneženih rož.

Na moji mizi
tvoja slika sije,
objema jo težak ognjen okvir.
Na njej nasmeh se
kakor pesem vije,
toplo me boža, lije v srce mir.

Pod dalmatinskim solncem

Maša Slavčeva

Nadaljevanje

Njego gre ob obali proti vasi. Po krvi mu valovi srd. „Trma... trma... Udaril, zlomil bi jo,“ in z roko udarja po kameniti ograji ob poti. Izza praskе rdeče pogleda kri.

Njego gre v vas, v gostilno. Tam so njegovi tovariši iz otroških let. V svitu slabe petrolejke sede pri vinu in kartah. Njego sede k njim in igra; izgublja. Misli so se mu izgubile bogvekam... Tovariši se mu smejo: „Nesreča v igri, sreča v ljubezni...“ Ni mu do nje. Skrito se mu smehljajo, vsaj zdi se mu tako. Kakor ona, si misli Njego. Srdito udari s karto ob mizo. Nočni metulji in večče se zaletavajo v žolto luč. Od morja veje skozi odprta vrata burin. Iz ure kapljajo glasno sekunde, ko da se jim neznanško mudi... V Njegu bude nemir in nestrpnost. Karte vrže na mizo in se ozlovoljen poslovi.

Ko se vrne domov, vidi v Evinem oknu luč. Okna so zaprta, da ne prihajajo v sobo ubadi, ki jih privabi svetloba. Oknic ni zaprla. Kaj dela tako kasno ponoči?

Njego se vzpne na prste in pogleda v sobo. Vidi jo, kako sedi pri mizi pred oknom, svetilka ji sveti v obraz. Pred njo je razprostrt pisemski papir, očitno nekomu piše. Gotovo kakemu znancu... prijatelju... ali... Pa kaj ga vse to briga?

Globoko je zamišljena, resna. Z roko si podpira glavo in brodi po razmršenih lasch. Žalosten obraz zre iz njih. Kaj jo muči? Prvič vidi njeno lice tako in to kradoma. Torej so vendarle trenutki, ki jo prizadenejo? Kdo bi si mislil? Kaj je danes temu vzrok? Tomo? On?

Ni mu do spanja. Na vrtu obstane, sede pod mandljevo drevo in zre zamišljeno v njeno okno. Tiho kakor sam zase zapoje star domač napev in jo gleda. Ko Eva začuje njegov glas, nenadoma spremeni obraz. Kakor da bi se prebudila, se zgane in skloni nad papir. Zopet ima svoje vsakdanje lice; kakor da bi si z roko otrla žalost z njega. Čudno dekle...

Potihu si pripeva. Hoče, da ga čuje in da spozna, da je on na vrtu. Želi si, da bi prišla k njemu kakor pred nekaj dnevi. Družno sta sedela v temi in zrla na morje. Skoro nista govorila. Ne da bi mu bilo do nje, ne, a prijetno je, če sedita dva skupaj in prisluškujejeta šepetu noči.

V sobi se utrne luč, okno se narahlo žvenketaje odpre... Njego prisluškuje. A nje ni. — No, kaj zato —? In vendar... noč je tako opojna...

* * *

Večer brez zvezd. Nagromadeni oblaki vise nizko nad morjem kakor kup napihnenih blazin, ki duše dih. Jug, len piskač, zavija med vrvmi jader v luki, kjer se zibljejo na počasnih dolgih valih barke, podobne črnim rakvam, ki jih je morje prineslo iz neznanih daljnih dežela.

Eva gre v pozni večer in ko pride mimo kaštela, ne krene vanj, temveč nadaljuje svojo pot v medlo noč. Spanec se je ogiblje. Njene misli so zgo-rele v dihu juga, vse v nji je zmeda... Ne pozna se več, vsa druga je nekaj dni in upira se ji življenje, kakor ga je živela doslej. Razbolena je, vsa iz tira. Kričala bi uporno, dokler bi ne obnemogla, dokler bi ne izkričala — česa? Da... česa...? Svojo ljubezen je ogradila s šumo igrječkanj, ker se jo je bala komu pokloniti, ko je videla pri drugih, kako teptajo čustva. Razdajala je le napol resne simpatije, drobce nagnjenj, in se branila, da bi ne vzrasla, ter jih siloma zavračala, čim so postala resna. Le narahlo kakor s konci prstov se je dotikala ponu-janih ji čustev. Bila je mlado dekle in znane so ji bile skrivnosti osvaja-ja. Uporabljala jih je zgolj iz nekega notranjega nagona, ki jo je silil, da je preizkušala svoj čar vedno znova, ne da bi bila kdaj čutila potrebo, da bi koga osvojila. Igrala se je z ženskostjo kakor z ognjem, telesno in duševno nedotaknjena.

Zdaj čuti, da je pri kraju čas, ko ni poznala skrivnostnega vpliva, ki omamlja dekle in ji duši moč lastne odgovornosti. Vsa ona moč, da v svoji spolni nezrelosti kljubuje ljubezni, ker je ne pozna, se je izgubila in njeno srce je v rokah usode. Nemirno je, tako nemirno... Eva drhti, vsa je kakor razbolena odprta rana in strah je je. Brez moči je. Solze bi ji rade navrele v oči in jokala bi kakor preplašeno dete, ki so ga ostavili samega v temi...

Iz teme belo kipi znamenje: majhno, novo. Štirioglat podstavek in na njem drugi, manjši, na vse štiri strani odprt z okni brez šip. Nedovršeno je, niti slike niti kipa ni v njem. Le solnce in veter sta božanstvi, ki kra-ljujeta v njem. Skozi vsa štiri okna prihaja in odhaja dan na dan. V no-beni cerkvi še ni občutila božanstva močnejše, elementarnejše. Drugje je po-narejeno s slikami, pričarano na umeten način, tu pa je svobodno, res povesod pričujoče.

Dekle nasloni vročo glavo na okno znamenja. Nem obup je v nji, obup, ki mu ne ve ne vzroka ne imena. Po cesti za njo prihajajo koraki, ostro se riše bela moška postava iz teme: Njgo.

„Zopet molite svoja božanstva?“

„Zopet...“ njen glas je kakor tožba bolnega otroka.

„Zdi se mi, da ste zaljubljeni v solnce, veter in morje?“

„Da.“

Dolg molk. Dekle stoji naslonjeno na znamenje, telo se ji boči v veter, v gubah njene obleke trepeta jug. Ve, da je izzivalna, hoče biti in sram je je obenem same pred seboj, a taka mora biti, brez moči se čuti pred onim delom njenega bistva, ki jo sili v to.

Tema je. Tesno pred njo stoji Njgo in dekle vidi v temi jasno belino njegovih oči. Tako so ji blizu, da čuti njihovo vročino. Nenadoma jo objame dvoje močnih rok, gospodovalnih in neizprosnihi, in topla vlažna usta ji zađuše besedo. Na prsih čuti glasne utripe tujega srca.

Brani se. Skuša se izviti, dokler še zmore toliko moči. Z zobmi in nohti se upira, a v nemem obupu opaza, da se brani, ker se mora, ker zahteva to njena vzgoja, a ona ne more in noče. In vendar kljubuje sama sebi, skuša se rešiti.

Brez moči se končno prepusti poljubom, ki ji razklepajo zobe, objemom, ki ji privijajo telo. Ali ji je kdo prerezal žile, da ji polagoma izteka kri in z njo volja do upora?

„Ne —!“ se upre, ko jo hoče vzeti vso. Zopet se zave. Iztrga se.

„Zakaj ne?“ šepeta težak dih.

„Nočem!“ Odločno, ukazujoče ga udari beseda. Molk.

„Ali ste užaljeni? Naj vas izpustim?“ Eva molči.

„Da ali ne? Če rečete da, vas ne bom več nadlegoval.“

„Da,“ reče hladno in trdo Eva. Njegove roke jo izpuste. Zopet skuša igrati staro igro. Pretežak je molk med njima.

„Zakaj ste moški tako nasilni? Ali se ne morete zadovoljiti s tem, kar vam radevolje dam: poljub?“

Hripav in prisiljen je njegov smeh: „Zakaj nočete biti moja?“ „Ker nočem.“ „To ni odgovor!“ „Mora biti.“ „Ne, čemu se branite? Vem, da hočete!“

Pred temi besedami, to zavestjo, ki si jo je dekle skušalo doslej samo sebi zatajiti, se zruši. Zopet jo oklepajo roke vedno nasilneje.

„Izpustite me, Njgo, prosim vas!“ resnična bojazen zveni iz prošnje.

„Zakaj se bojite?“

„Ker nisem še nikoli ljubila—“ Naglo kakor klic na pomoč je zasopla te besede. Za hip otrpnejo njegove roke in jo izpuste. „Mislite, da vam verjamem? Najsmešnejša šala, kar ste si jih mogli izmisliti!“ Njegov smeh je živčen.

„Resnica je,“ prizna kakor zasačena. On se zresni. V temi ji skuša razbrati z lica resnico. Gleda jo z novim, preiskujočim pogledom. „Če bi bilo to res, bi se vas ne dotaknil. A ne verjamem vam!“ Zopet jo oklepa njegov objem. Z vso močjo se mu Eva izvije. „Kasno je, domov moram,“ govori, kakor da bi jo gnala k naglici slaba vest, tak je njen glas. Za hip pridrži on njene roke v svojih in ji pogleda v lice. „Je res, kar ste dejali prej?“

Eva ne ve, zakaj jo je sram priznati resnico. Da bi prikrla zadrego, pravi smeje: „Res!“ a beseda zveni negotovo kakor laž. Eva ve, da on dvomi v resničnost njene zadnje trditve, in zdi se ji prav tako, kakor da jo to štiti s poslednjo tančico pred popolno razgalitvijo.

Počasi gresta proti domu. Njega stopa poleg nje in premišljuje. Ne, ne verjame ji. Preveč smeli so njeni pogledi.

„Ali bi se me bali, če bi bila še nedotaknjena?“

Osupel jo pogleda. „Vem, kaj pomeni dekletu prvi, ki napravi iz nje ženo. Od njega pričakuje zakon, večno zvestobo in take stvari. Jaz bi ne mogel biti to, kar bi morda pričakovala ali zahtevala. Če bi ne bil prvi mož v vašem življenju in bi me trenotek prevzel kakor zdaj ter naju zvezal brez obljub in priseg, bi se mu ne ustavljal. A vidim, da ste se z menoj igrali s tem, da ste me razdražili in pripravili do tega, potem pa ste pobegnili. Ne bojte se, ne bom vas več nadlegoval.“ Njegov glas je rezek in mrzel. Užaljeni moški ponos, ki se zaveda, da se je osmešil, zveni iz njega.

V Evi je molk okamenel. Vsi njeni čuti trepečejo za njim, a on se je ne bo dotaknil. Le trenotna strast za žensko, za katerokoli žensko, mu je ovila roke okrog nje. Tudi njeno samoljubje je žaljeno z grenkim spoznanjem. Med njima je neviden zid.

Pred kaštelom v senci borov sta. Eva čuti, da je užaljen, in hudo ji je, ker misli, da ga je nalašč zapeljala v to brezplodno igro. „Dajte, da vas poljubim, Njega —“ mu pravi. Malce porogljiv je njegov nasmeh, ko zmaje z rameni in odgovori: „Čemu—?“ Užaljen je.

Dekle ga poljubi iskreno, s poljubom brez strasti, nemo prosečim odpuščanja, a on ga ne razume. Da bi zabrisala sum, z lahkim glasom raztrga molk: „Zdaj si gotovo mislite: poza—! Slikovita kretnja sprave! No, nič zato! Lahko noč, Njega!“

Čudno dekle, si misli on, ko gleda za njo. Vroč jug mu draži nemirno kri.

* * *

To dekle — mar je res še nedotaknjeno? Čudno se menjava v njenem obnašanju in zunanosti otroškost, deklitstvo in zavestna ženskost. Nihče, prav nihče bi ne mogel iz tega sklepati resnice. Najpreje je z njim tovariška, ko da ne more biti med njima drugega razmerja, potem ga draži, ko da mu je sovražna, nato očitvidno izziva njegovo ljubosumnost, mu s svojo žensko igro razburi čute in se ga ubrani kot preplašena devica —! Ali ni vse to le preračunana igra, s katero si preganja dolgčas? Ne, tudi dolgočasje ne preganja s tem. Iskra hotnosti se vžiga v njenem bitju, se zdi Njegu, in se preliva v drhtenje sle. Ali je res vse to le igra? Da, i take žene so, ki uživajo v tem, da dražijo čute z obeti in jih potem ne izpolnijo.

Morda je ona ena izmed takih. A on, on ni igračka za take razvajene mestne gospodične! On ne! Ne bo se več brigal zanjo. Saj mu ni do nje. Slučajno jo je spoznal in zato se ji je približal, ker ji je hotel ustreči. A če bi bila na njenem mestu katera druga, bi spremljal pač njo. Resnično, kaj mu brani, da se ne zanima bolj za druge? Morda to, ker ga je zavrnila, in ta njena smešna trditev. Kako si nasprotuje! Neka nerazumljiva jeza do nje ga navdaja, jeza, da bi jo z užitek ponižal, pretepel, ji storil kaj zlega, samo da bi jo videl majhno in ponižano pred seboj...

Koketa je, vajena uganjati burke z bedastimi mestnimi gizdalini, on pa ni igračka za njena razpoloženja.

* * *

Eva se je zaprla v svojo sobo. Ko da je do smrti utrujena, se ji zdi in nemir je v nji, nemir, ki ji ne da obstanka. Podobna je človeku, ki ga napade skakalna bolezen amok in ga sili, da mora neprestano teči ter se ne more ustaviti. Tako hodi Eva po sobi. Niti ene misli ne more dojeti, samo hodi... hodi... Trepetaje in s klecajočimi koleno hodi in ve, da ne sme sesti, ker bi jo negibnost zadušila. V krogu hodi po sobi in nemir in strah pred nečim neizrekljivim raste v nji.

Kaj je na tem, če me je poljubljal? se vprašuje. Ni prvič, da me je poljubil moški in zadnjič tudi ne. Z nekakšnim cinizmom skuša gledati na vse, kar se je pripetilo, sama iz sebe se norčuje: čemu ves ta nemir? Zakaj vidim v dogodku, ki ga nisem doživela prvič, nekakšno „usodo?“ Neumnost! Vsega je kriv oni pogovor s Tomom. Samota je kriva, da sem zavoljo poljuba popolnoma iz tira, zavoljo poljuba, ki bi mi sicer ne delal nikakih preglavic. Česa se bojim? Same sebe? Še se imam v oblasti! Ali pa je to res? Ali imam še prosto voljo in sem še svoja? Sem... sem... sem...! Ali pa lažem sama sebi in se slepim? Ne... ne... ne...!! Kaj se je pravzaprav zgodilo? Ljubim ga. Le kako morem! Gladko lice in lepa postava me je preslepila, samo zunanost, a o njem nimam pojma, kakšen je. Slutim ga, a kdo mi je porok, da se ne varam, da se ne slepim z vrlinami, ki jih vidijo samo moje od ljubezni zaslepljene oči? Saj ga ne ljubim, samo edini moški je, ki me tu zanima... Če bi me ljubil! Če bi bila prepričana, da me ljubi, bi me to pomirilo. A on ji ni govoril o ljubezni — torej je ne ljubi. Ne, ona se ne sme predati čustvom, katerih ji on ne vrača. Ne, ne sme! Zdravi egoizem njene mladosti se temu upira. Noče darovati čuŕstva, ki bi ne našlo odziva. In tako govori in se prepira v mislih sama s seboj, a vse je zaman. Globoko v njej je glas: ljubiš ga, in tega ne more prekričati. Nočem, nočem — se upira in sovraži samo sebe. A telo ji drhti in hoče njegovih poljubov, sličnih žigom, s katerimi jo zaznamuje za svojo. In Eva spozna, da je zaživel njeno telo svoje življenje, samovoljno in da ga njena volja in njen razum ne premagata več... Da bi ne zbudila sostanovalcev, se zavihiti skozi okno in teče na obalo k morju. Obleko vrže raz sebe in plane v hladno vodo. Črna je videti in vali pljuskajo enakomerno na breg. Dekle plava proti njim. V morje gleda pod seboj, črnočrna je globina. Od njenih rok in golega telesa se lijejo bleščeče sledi in ko se ozre, vidi za seboj pri slehernem gibu na površini vode srebrn val. Vse je tako bajno, tako ne-

resnično in sama sebi se zdi uročena, neznana, tuja... Z rokami bije po vodi, premetava se v blesketu kakor riba in čuti to črno morje s srebrnimi odsviti kakor nekaj živega in predaja se mu v polzavestnem opoju. Valovi pljuskujejo, a na vedno istih krajih leže iskre — zvezde, ki se zrcale v morju; druge, svetlejše, blodeče v neizmerni temini vode, so fosforescenca...

Opoj... Brez misli... brez... Vse v nji je en sam velik občutek voljnosti, predaje...

Predala se je morju in noči in predala bi se njemu, ki ga ljubi in sovraži, Da, sovraži ga, ker ji je vzel občutek spolne svobode in prostosti, čuti se povezano v vezi, katerih je je strah...

Njena nedotaknjenost, skozi vekove največja žrtev ljubečega dekleta možu, je zdaj ovira. Če bi ne bilo tega, bi jo objemale zdaj njegove roke, roke zmagovalca. Eva se sovraži in sovraži svoje neoskrunjeno deklitstvo, svojo mladost z žigom čistosti, ki jo ščiti pred njegovim objemom. Grenko se smeje: kakšen čas! Da moram obžalovati, da sem poštena! Do česar ima mož, ki ljubi, pravico, tega on noče. Mož, ki ljubi!

Torej je on ne ljubi? Drgetaje se zave. Ne, ničesar ni dejal o ljubezni. Ker je ne čuti ali ker noče biti smešen? Ničesar ne ve o njem. Ve samo, da mu je zapadla z dušo in telesom in da zanj ni več predsodkov in pomislekov, le en sam ukaz narave, samo naravni nagon, ki jo tira v objem tega moža. A še se upira z obupno nado, da se bo vendarle premagala...

(Dalje prih.)

Dva obiska

Milica Ostrovška

Na daljnem jugu. Na planoti izpod širokih hrbtov kamenitih brd se razteza naselbina, ne mesto ne vas.

Čudno neredno se križajo ulice, čudno nerodno stojijo hiše: ta tik ob ulici z licem k njej, ona za vrtom sliv in murv, tretja kaže potniku pusti bok; ko da jih je nekdo za šalo raztresel po rumenozelenem prtu, velike in majhne, dokaj ljubke vile med ilovnate kočice.

V njih stanujejo prav taki ljudje. Igral se je nekdo in jih je zrezljal in pobarval pestro, vse Srbe, meščane in kmete, trgovce Cincarje in nemarne Turke, delavne Bolgare in Amavte in brezbrizne cigane.

* * *

Mladi gospe v udobni vili je vendar dolgčas. Pri oknu sedi. Sama. Malomarno zre na ulico kakor na slike iz starih dobrih dni.

Včasih veze, včasih čita, pa ne dolgo; v „goste“ hodi kakor v starih, dobrih dneh. Dolgčas ji je. Mož prihaja šele pozno zvečer iz vojašnice.

Največkrat sedi ob oknu. Malomarno zre na ulico. Kaldrna; izmed okroglih kamnov sili trava, na drugi strani plot — lesen, nagnit, vedno enako pijan; za njim prazen vrt pa tista smešno majhna kočica: kakor da so jo prilepili ob pusto skladišče, ki že razpada. Ljudje so v njej, toda pridušeni, kakor vse v tem pustem kraju, in še pozimi. Brez glasu so kakor mrtvi. Včasih se od kočice odloči mož s svojo neizogibno leseno kozo in majhno

žago. Videla ga je nekoč od blizu, ko se je prišel ponujati za katerokoli plačo. Mnogo jih je, dan za dnem trkajo na vrata.

Zopet ga vidi: stara raševina visi z njegovih slokih, mladih udov. Na nogah ima opanke, z vrvjo jih je privezal na blatne cape, ki se mu ovijajo do kolena. Vedno enako hodi: s staro „šajkačo“ pokrita glava se mu nagiblje naprej.

Vedno enako je vse: on, rjavkasta, neopleskana kočica in siva zimska megla. Vse sovraži enako —

Gospojne oči, vajene mestnega tlaka, si zopet pričarajo visoke hiše, razsvetljene izložbe, vso njeno veselo mladost.

Da, zdaj pride mimo tih Arnavt ob konju; tovor drv je prodal. V zasnežene planine gre, daleč k svoji skriti ženi in otrokom. K otrokom, gotovo! Zato celo zaprti arnavtski ženi ni dolgčas kakor njej.

Pri gospe je tiho. Po lepo opremljenih sobah votlo odmeva njen korak. Gospe je zoprno, ko ga sliši, ker ima časa dovolj, kakor v starih, dobrih dneh.

* * *

Vendar je solnce slednjič raztrgalo sivo meglo in dalo zemlji piti tenko plast snega. Gospe pri oknu se je obraz za spoznanje razsvetlil.

Tam zre sosede, ki stojijo pred durmi in se klepetajo grejejo v prijaznem solncu. Kup polstrganih otrok beži za umazanim kužkom. Nekdo trese po nerodni kaldrmi tik mimo njene hiše moderen otroški voziček. Ciganka s cigankom na hrbtu! Sosedova služkinja, Bolgarka, se ključki pod težo dveh lončenih vrčev vode. Glej, celo pred smešno majhno kočico — ženska postava, čvrsta, čokata — in za njo — gospa strmi — eden, dva, trije, štirje dečki! Strgani, boski cepetajo po mrzlem blatu, še okorni od dolge zimske negibnosti. V tisti kočici — štirje dečki, žena, mož?

Gospa je sedla k drugemu oknu, tistemu na pusto dvorišče, da ne bi videla štirih dečkov, strganih, bosih. Sedla je, toda misel gleda na ulico, preko plota k rjavi kočici, čeprav je že mrak in mraz in ni več otrok.

Nenadoma vstane, stopi odločno v sosedno sobo naravnost k skrinji. Nič ni slišala, kako votlo odmevajo njeni koraki.

V skrinji je razna šara: stare nogavice, manj rabljena obleka, perilo. Preobrača, izbira. Spusti težki pokrov in hiti po stopnicah, po dvorišču v kuhinjo. V omari je veliko orehov, že izluščenih za bližnjo veliko noč. Tu prazen zavitek! Ogrne se in hiti z veselo vznemirjenim srcem.

Že je pri vratih v kočico. Priprta so; potrka. Nič odgovora. Obotavlja se, naposled pa njena lepa roka vendar odrine surove deske: prostor, še četrtnina ne ene same njenih sob; majhen pločevinast štedilnik, kot da bi bila kuharica — lutka. Dva, trije prsteni lonci na zidu. Debel hlod in — nič. Negostoljubno sprejemajo neravno poteptana ilovnata tla. Ne postelje, ne omare, ne oblek na steni, ničesar. Samo ob zidu iz polumraka so štiri majhna otroška telesca uprla blede preplašena lica v tujo, lepo obiskovalko.

Stopila je za korak iz kočice in čvrsta, nekoliko čokata postava je stala pred njo. Še svežega obraza, v srbski kmečki noši, čedna, toda trda in nezaupnega obraza — je neprijetno spreletelo gospo.

Kmetica ni nič dejala, le oči so neusmiljeno zahtevale odgovora za vsiljivost.

„Prišla sem — velika noč je blizu — jaz ne rabim več,“ se je gospa skoro opravičevala in ponudila zbrame reči.

Počasi in mirno so se povesele svetle trepalnice na zavoj. „Kaj zahtevaš,“ je vprašala medlo.

„Kaj bi tisto! Staro je, ampak še lahko uporabiš.“

Kakor pri trgovcu je jemala ženska v roke kos za kosom in si ga ogledodovala od vseh strani. „Ne morem kupiti,“ je dejala kakor v naporu, da mora povedati to ponižujočo resnico.

Gospa je drhtela v dušechi muki. Stisnila ji je reči v naročje in skoro zbežala domov. V živčni razburjenosti se je vrgla na divan in zajokala. Bilo je razočaranje, osramotitev in sočutje za tisti osupli, poslednji pogled. —

Pred kočo pa je še vedno stala kmetica, kakor da čaka, da se vrne gospa in ji vzame zavoj, ki ji ga je bila dala v zmoti.

Potem je mrtvo stopila v kočo. Odprla je zavitek in, ko je zagledala orehova jedrca, ga je odprtega z nenadno hlastno kretnjo postavila na nerodno poteptana tla. Osem tenkih ročic je iz otrplosti planilo vanj.

Kmetica je sedla na debeli hlod. Spustila je glavo v podarjeno obleko in zajokala pridušeno, bridko — prvič, odkar je bila zapustila varno očeto streho.

* * *

Še bolj se je približala velika noč. Sneg se je svetil samo še na vrhovih kamenitih brd. Pred večerom je bilo še močno hladno.

Gospa sedi pri oknu, ki gleda na vrt. Veze svileno blazino. Lepa bo, zato hiti, da bi jo že videla dovršeno.

„Gospa, gospa — kje si, gospa?“ Topel ženski klic je raztrgal tišino. Kdo je neki? Radovedno je stopila v vežo. Spet tisti glas!

Pod prostim stopniščem — črna postava. Turkinja z detetom. Glavo je pokrila s črno ceneno tkanino, ki jo je obvezala v pasu in jo odtod spustila vse do gležnja. Rdeče podplute oči v črnem širokem obrazu. Dete trdo zavito v plenice.

Gospa se je začudila nenavadnemu obisku.

„Dobra gospa, usmili se uboge turške žene! Nisem tvoje vere, ampak v imenu tvojega Boga te rotim, ne daj, da zmrznem z detetom vred. Glej, gola sem!“ Brez obotavljanja je razgrnila s prosto roko črno zagrinjalo in pokazala so se prsa, črna, gola vse do pasu.

V gospe se je uprlo. Pripravljena je bila, da ji pomaga, toda nesramna kretnja jo je ogorčila.

„Nič nimam, vse sem že razdalal!“ In hotela se je vrniti v hišo.

Turkinja se je gibko zagnala po stopnicah in padla gospe pred noge, se sklonila in jih vneto poljubljala.

Gospa se je zavedla in odskočila. Boječe se je ozrla v lesena dvoriščna vrata, ali je ne bo prišel kdo reševat vsiljivke.

Turkinja je suženjsko ponižno ponavljala svoj „smiluj se, smiluj se!“

Zoprna je, toda reva vendar: „Pa poiščem, počakaj malo!“ Skočila je spet k skrinji in s tresočimi rokami brskala po njej. Zagrabila je lepo, skoro novo bluzo za tista ogabna prsa in še za dete star volnen ogrinjač.

Na stopnicah jo je čakalo dvoje hlapčevsko udanih oči.

Nagnila je roko in ji ponudila; hlastno je Turkinja zagrabila, s spremenjenim glasom zamrmrala „hvala“ in jela ogledovati bluzo kakor pri kupčiji. Spet je dvignila rdeče podplute oči in skoro ponižno kakor prej zaprosila še kaj. Toda gospa jo je ošinila tako čudno sovražno, da je mrmraje šla proti dvoriščenim vratom. Gospa je na stopnicah še drhtela v dušechi muki.

Potem jo je premagala radovednost. Šla je in odprla lesena vrata. Turkinje ni bilo več na ulici. Le njej podobno starejšo ženo je zapazila pred sosedovimi vrati. V polno vrečo je pravkar tlačila še nekaj — da, njeno lepo bluzo, ki jo bo poleti še pogrešala.

Bridko jo je prešinilo: zdaj pa pri sosedovih razkazuje svojo goloto.

Do dna zagrenjena se je obrnila, da bi se vrnila v stanovanje. Toda odskočila je, kakor da bi ob vratih čepela ostudna krastača. Bil je njen topli, že precej obnošeni ogrinjač.

„Preslab za dobro kupčijo,“ si je užaljeno domislila.

Pobrala ga je skoro pobožno in stopila s trudnimi koraki po stopnicah navzgor.

* * *

Na daljnem jugu?

Kako se nekdo škodoželjno, presunljivo krohoče, tebi in meni in nam vsem!

Ob sedemstoletnici sv. Save

Zlata Pirnatova

27. januarja 1955. je minilo 700 let od smrti sv. Save. Pomena tega velikana za srbsko državo pred 700 leti ne moremo razumeti, ako ne vemo, kaj je takrat pomenila cerkev. To je bila doba visokega srednjega veka: papeži so bili na višku svoje moči, podeljevali so krone vladarjem, zase pa zahtevali zato važne obveznosti. Njihovi škofje so postali v deželah, ki so dobile krono od papežev, najvišji dostojanstveniki in njih nasvete so morali vladarji upoštevati. Še slabše pa je bilo, ako ni imela država svojega samostojnega nadškofa, kajti šele samostojna cerkev je pomenila takrat tudi samostojno državo. Papeži so se z vsemi silami trudili, da bi ustvarili edinstvo krščanske cerkve, in dosegli so svoj cilj s četrto križarsko vojno in osnovanjem latinskega cesarstva 1204. Da bi dobilo edinstvo stvarno vrednost in solidnejše temelje, je bilo treba pridobiti Srbe in Bolgare. V Srbiji je vladal tedaj Nemanjin drugi sin Štefan, ki je prišel na prestol kljub načelom prvorojenstva na škodo svojega starejšega brata Vukana. Vukan je dobil v upravo Zeto in je poskušal z Ogrsko in papeževno pomočjo priti do oblasti v vsej državi. Za nekaj časa mu je res uspelo, a kmalu se je moral zopet

umakniti in zavladal je Štefan. Radi teh borb za vladanje sta bila brata sprta. Srbija je preživljala notranjo krizo, papež pa je upal, da bo lažje izvedel svoje načrte.

Med tem se je vrnil s Sv. Gore najmlajši med tremi Nemanjinimi sinovi, Rastko, ki je bil v samostanu dobil ime Sava. Iz Hilandarja je prinesel s seboj kosti svojega očeta in nad njimi pomiril svoja sprta brata (1208). Savin prihod v Srbijo je bil jako pomemben, kajti postal je državnik, ki je pomagal svojemu bratu povsod z nasveti in delom ter prevzemal razne diplomatske naloge. Ko je sprejel brat Štefan I. 1217. krono od papeža Honorija III., se je Sava razsrdil nad njim, a državni razlogi so prevladali; pomiril se je z bratom in odšel v Nicejo, da bi izvršil največje delo, ki ga je v tej dobi mogel, t. j. da bi izvojeval svoji domovini cerkveno samostojnost (1219). Ko je dosegel ta veliki privilegij, je začel z vso gorečnostjo organizirati narodno cerkev, ki bi naj bila glavna podpora narodni državi. To je Savino največje delo, ki je preživelo dinastijo Nemanjičev in samostojnost srbske države, to je njegova zapuščina srbskemu narodu v dneh najhujše turške sužnosti in najtemnejše srbske preteklosti. Sava je dal tudi osnovo srbskim zakonom, ko je v svoja cerkvena pravila vstavil Fotijev nomokanon. Poleg svojih diplomatskih zaslug je postal tudi začetnik srbske narodne književnosti s svojimi tipiki (pravili za samostansko življenje) za samostan Hilandar, Karejo in Studenico in z življenjepisom svojega očeta. Razumel se je tudi v umetnosti in je sam nasvetoval, kako naj se gradi Hilandar, središče Srbov na Sv. Gori, in Žiča, središče srbske episkopije. Ta vsestranski delavec si je pridobil mnogo zaslug v socialnem življenju, zadostil pa je tudi svoji verski dolžnosti in šel dvakrat na božjo pot v Sveto deželo.

Koliko spoštovanja so mu izkazovali njegovi sodobniki in naslednje najbližje generacije, dokazuje to, da so ga proglasili za svetnika in da so že zgodaj pisali njegov življenjepis (že sredi 13. stol. Domentijan, v začetku 14. sto. Teodosij); poznejša narodna tradicija pa je ovila njegov lik z mnogimi pesmimi in pripovedkami. Sava je ostal za časa dolge turške sužnosti svojemu narodu stalen bodritelj in tolažnik, čuval je spomin na ponosno preteklost in kazal na srečnejšo bodočnost. Tudi Turki sami so vedeli, kaj pomeni za narod sv. Sava, saj so ob vstajah pri koncu 16. stol. mislili, da bodo Srbe najbolj kaznovali, če jim sežgo kosti njihovega svetnika. Tako so aprila 1595. prenesli ostanke sv. Save iz Mileševa v Beograd in jih na Vračaru sežgali. Toda Turki niso dosegli svojega cilja. Pepel sv. Save se je razsul preko vse Srbije, srbski narod se ni umiril, nego se je pripravljal, da bo maščeval to svetoskrunstvo.

In ko se je bližal dan svobode na pragu 19. stol., ko so se budili Srbi v beograjskem pašaluku in Vojvodini, so prve kulturne ustanove in prve človekoljubne zavode posvetili spomenu sv. Save. Ko smo pa danes vsi trije bratski narodi v eni državi, mu vsi trije izkazujemo iskreno spoštovanje in se klanjamo njegovemu velikemu duhu.

Ženski tipi v romanih Turgenjeva

Milena Topolovčeva

Konec

Najpogostejši je pri Turgenjevu na prvem mestu omenjeni tip energične, delavne žene, ki predstavlja kontrast prej orisanega odvišnega človeka. Med glavnimi, pa tudi med stranskimi pisateljevimi junakinjami imamo celo vrsto svobodoumnih borilk proti vsakršnemu narodnemu in socialnemu zatiranju. Marsikdaj prihaja njihova odločnost in naglost morda tudi v nepravem trenutku do izraza. Taka energična žena je n. pr. Natalija v „Rudinu“, v kateri je združil pisatelj energijo z neko sanjavostjo; Jelena iz „Predvečerja“, delavna in skrajno požrtvovalna žena, in ognjevitá Marjana iz romana „Novi rod“, ki je naveličana brezdelja in fraz plemiških salonov ter komaj čaka, da začne s plodonosnim delom. Popolnoma drugačna je demonska ali zla žena. Navadno je to izredno lepo, duhovito žensko bitje, ki si osvaja s svojimi kapricnim in premišljenim ravnanjem moža in uživa, če ga more ponižati in upropastiti. Zlasti ne more trpeti samostojnosti pri ljudeh, s katerimi prihaja v stik. Nепrestana želja, da omamlja, ji daje vso očarujočo gibčnost, lepoto in sijaj. V bistvu je skrajno hladna, mirna, razumska in ne trpi, da se krši hišni red. Ne premore pa resnične ljubezni, zato se naslaja ob zavajanju neizkušenih mladeničev. Ne izbira sredstev, da si osvoji onega, ki si ga je namenila. S skoro materinsko nežnostjo in skrbjo, z zalezovanjem in dvoumnimi besedami, navidezno iskrenimi pogledi in narejeno dobroto razvname svojo žrtev do blazne ljubezni, in ko gospoduje že vsaki njeni misli, jo zavrže. Pretveza ji je, kakor poudarja, dejstvo, da nikdar, niti v mislih ne vara svojega moža. Turgenjev pravi v eni izmed demonskih žena, gospe Lipjaginoi v romanu „Novi rod“, da dobro ve, kako je v svoji duši mrzla in da ni zanjo pri takem ljubavnem igračkanju nikake nevarnosti, da bi se zaljubila. „Prisiliti pa tuje oči, da mračne in zopet bliskajo, tuje obraze, da plamene v poželenju in strahu, tuji glas, da drhti in se prekinja, tujo dušo vznemiriti, — o kako ji je bilo to po volji. Kako je bila zadovoljna, ko se je spominjala kasno zvečer vseh teh razburjenih besed, pogledov in vzdihov. S kakšnim zadovoljnim smehom se je naslajala ob zavesti svoje nepristopnosti in nedosegljivosti in kako milostljivo se je vdajala zakonitemu ljubkovanju dobro vzgojenega soproga. To je bilo tako prijetno, da je bila vsa blažena, zmožna storiti celo kaj dobrega. — Nekoč je zgradila celo majhno sirotišnico, ker se je tajnik v poslaništvu, blazno zaljubljen vanjo, skušal zaklati.“

Tudi pri demonskih ženah nam pokaže Turgenjev celo vrsto postav, od hladne, skoro nedosegljive kokete Odinove v „Očetih in sinovih“ do zadnje take važnejše postave, kneginje Polozove v „Pomladnih vodah“. Semkaj spada tudi gospa Lavrecka v „Pl. gnezdu“ in Irina v „Dimu“, ki edina izmed demonskih žena ljubi in zares trpi radi svoje ljubezni.

Pravo nasprotje tega razkošnega, pohotnega in pogublajočega bitja je lik čiste, nad vsakdanjostjo vzvišene deklice, katere slika je bližje pisateljevemu idealu. Tak lik, ki je obenem tudi najlepši in najpopolnejši pi-

sateljev ženski lik, je Liza, glavna junakinja romana „Plemiško gnezdo“.

Liza je bitje, ki živi le v odpovedi in zatajevanju, vtešena dobrot, usmiljenje in požrtvovalnost. Njena globoka vernost ji vzbuja misel, da mora podrediti človek svojo voljo neki višji volji in se tej višji sili tudi ukloniti. „Mislim, da sreča ne zavisi od nas,“ je rezultat njenega spoznanja. Liza ljubi z vsem svojim bistvom Lavreckega. Nepričakovane in težke okoliščine ju razdružijo; šele tedaj se pokaže njena vdana ljubezen, ko v tihi resignaciji moli za onega, ki ji je prizadejal največje boli in povzročil celo, da se je umaknila v samostan.

Liza s svojo mistično pobožnostjo, s svojo izredno dobrotu, pravicoljubnostjo in globoko ljubeznijo je že kar neživljenjsko bitje. Polarnost ljubezni, kakršno je doživljal Turgenjev, se nam kaže v priljubljenem motivu, da demonska žena, ki zastopa nagonso ljubezen, iztrga ljubimca iz rok čiste, ljubeče zaročenke, ki predstavlja Turgenjeva eterično, vzvišeno ljubezen.

Pri Turgenjevu zmaga običajno demonska sila zle žene, s katero vdarja človeško slabost in temne elementarne sile, ki včasih obvladajo človeka. Ko se pa junak njegovih romanov, ponajveč slabič po svoji naravi, otrese pogubonosnega vpliva demonske žene, zahrepeni tembolj po čisti, skromni deklici in se čudi, kako jo je mogel zapustiti na ljubo ženi, ki je niti ljubil ni.

Karakteristična poteza Turgenjeva je, da ljubezenskih zablod nikdar ne obravnava kritično in jih ne prikazuje kot greh, ampak jih skuša opravičiti. Ljubezen smatra za naravno silo, ki se vzbudi popolnoma spontano. Človek torej ni kriv, ako je ljubezen srečna ali nesrečna, vzvišena ali nagonška, ker ureja njegovo življenje neka višja sila, vladajoča nad njim. Ta sila vzbudi ljubezen ali je ne vzbudi, da človeku energijo ali ga postavi nezmožnega v svet, ta sila mu nakloni srečo ali mu jo odtegne. Človek ni nikdar svoj gospodar, niti v dejanju, niti v mislih, pač pa le igrača te višje sile, pa naj bo ta višja sila že narava ali usoda ali Bog.

Poleg glavnih treh ženskih tipov: vzvišene poduhovljene Lize, energične Jelene ali Natalije in demonske žene, nam prikaže Turgenjev še celo galerijo stranskih, umetniško izrisanih ženskih postav. Človeka očara postava stroge, pravične babice Marfe Timofejevne v „Plemiškem gnezdu“, ki sovraži gizdalinstvo, a razume in ljubi nesrečne.

Radi svoje pristrčne nežnosti mu ostane še dolgo v spominu mati junaka Bazarova v „Očetih in sinovih“, ki se opira na svojega od starosti sključnega možička in se trudoma pomika proti sinovemu grobu, da se tam zjoka in pomoli zanj.

Zlasti lepe so pa slike deklic preprostega, tlačenegarodara. Tudi v tem dotlej še brezpravnem svetu je pokazal Turgenjev čiste, plemenite in in trpeče duše, kar je bilo tedanji aristokratski družbi pač pravo odkritje.

Te stranske postave prijetno osvežujejo njegove romane s svojo nepri-siljenostjo in pristrčnostjo. Nasprotno pa opažamo, da so njegove glavne junakinje često podrejene neki ideji; zato jih pisatelj navadno idealizira, včasih celo do take stopnje, da napravljajo videz neresničnosti.

Slednjič nam preostane še vprašanje, kateri izmed omenjenih treh ženskih tipov se pri Turgenjevu najbolj sklada z individualno svojstvenostjo njegovega erosa.

Prvi tip tu sploh ne pride v poštev, ker zaradi svoje moško energične postave prav za prav ni izrečno erotičnega značaja. — Tudi drugi, nagonsko demonični ženski lik pisateljve duševnosti ni mogel zadovoljiti, ker se ni strinjal z njegovo idealistično ljubavno razgibanostjo. Zato mu je bil tretji tip žene, ki je bil odmaknjen svetu realno danega ženstva, pač zadnja in edina možnost, da v njem izrazi svojo vzvišeno erotiko. — Že v idealizirani Lizi je Turgenjev močno prestopil meje stvarnosti, še bolj pa se je oddaljil od resničnosti v fantaziji „Prividi“, kjer ga nosi po zraku breztelesno erotično bitje, ga vabi k sebi in mu vzbuja ljubezen. Tudi Klara Milič si je osvojila študenta Aratova šele po smrti. Klara, ki jo je zaznaval v svojih prividih kot nevidno, brezsnovno bitje, zagospoduje vsaki njegovi misli. „Nimam več svoje volje“, pravi Aratov in si želi smrti, ker mu postane dvojno življenje, vsakdanje realno in irealno v odnosih do breztelesne ženske, neznosno.

Tako vidimo, da hrèpenenje Turgenjeva, izvirajoče še iz mladosti, ki je pogrešala tople ljubezni, ni ostalo le hrèpenenje, fantazija ali sanje, temveč se je povzdignilo celo do religioznega zanosa.

Kakor so bogoiskatelji iskali boga in je vsaka njihova misel usmerjena vanj, tako je tudi Turgenjev nenehoma iskal svojo ljubezen. Kot pozitivist ni bil konfesionalno veren, zato pa se je religiozno izživljal ravno v tem odnosu do breztelesnega, eteričnega ženskega bitja, ki mu je nadomeščalo božanstvo, pred čigar oltar je poklanjal najplemenitejša čuvstva svoje ljubezni.

Zakaj bi ne mogle biti žene mladinske sodnice?

Rasta Pleskovičeva, odv. pripr.

V predzadnji številki revije „Misel in delo“ je izšel tudi članek g. priv. docenta dr. Avgusta Munde o ureditvi mladinskih sodišč po našem kaz. pravu. V njem je g. avtor podrobno orisal pomen in delovanje mladinskih sodišč in posebno opozoril predvsem na njih vzgojni namen, poudarjajoč, da more biti mladinski sodnik le oseba, ki je dober psiholog in pedagog, ki zlasti dobro pozna duševnost mladotletnikov, ki pridejo pri mladinskih sodiščih v poštev.

O postopanju samem je, kakor že omenjeno, obširno pisal g. priv. docent, v kolikor bom o tem pisala tudi jaz, bom le zato, da bodo tudi oni, ki navedenega članka niso čitali, razumeli, zakaj gre.

Naš kazenski zakon (k. z.) deli mladoletne osebe, t. j. osebe do izpolnjenega 21. leta starosti, v tri skupine:

- 1.) otroke, do izpolnjenega 14. leta, ki kazensko sploh niso odgovorni;
- 2.) mlajše maloletnike od izpolnjenega 14. do izpolnjenega 17. leta, ki so kazensko le deloma odgovorni;
- 3.) starejše maloletnike od izpolnjenega 17. do izpolnjenega 21. leta, za katere veljajo predvsem omilitive pri določanju kazni.

Naš k. z. predvideva za mlajše maloletnike, to je osebe od izpolnjenega 14. do izpolnjenega 17. leta, posebno postopanje, ki temelji predvsem na vzgojnem načelu; stoji namreč na stališču, da je zločin mlajšega maloletnika predvsem posledica njegove napačne ali pomanjkljive vzgoje ter da je treba izpolniti zlasti vzgojo, če hočemo doseči, da postane mlajši maloletnik nekoč koristen član človeške družbe. Zato so tudi sankcije, ki jih predvideva naš k. z. za kazniva dejanja mlajših maloletnikov, v prvi vrsti vzgojnega značaja, nikake kazni (se tudi ne vpisujejo v kaz. listu) namreč: v lažjih primerih prepustitev domačemu kaznovanju ali kaznovanju v šoli, odpust na poskušnjo pod stalnim nadzorstvom, oddaja kaki rodbini ali priv. zavodu v vzgojo; v težjih primerih pa oddaja v drž. zavod za vzgojanje ali v drž. popoljševalnico.

Za mlajše mladoletnike so po našem kaz. pravu predvideni posebni sodniki na sedežih okrožnih sodišč. Od njih se zahteva, da morajo biti zlasti dobri psihologi in pedagogi. Čim namreč pride mlajši maloletnik pred sodnika, mora sodnik najprej ugotoviti njegovo starost, da določi, ali spada pred rednega sodnika ali pred sodnika za mlajše maloletnike, nato pa — in to je najvažnejše — ugotoviti stopnjo njegove telesne in duševne zrelosti. To je bistvenega pomena, kajti od tega je odvisna maloletnikova vračunljivost in s tem to, ali obdolženi maloletnik sploh spada pred sodišče ali ne. Po § 27. k. z. se mlajši maloletniki sploh ne smejo kaznovati, če niso mogli pojmiti narave in pomena svojega dejanja in po tem ravnati. Da sodnik stopnjo obdolženčeve telesne in duševne zrelosti lažje določi, zasliši o tem njegove roditelje, varuha, učitelje, duhovnika, gospodarja in event. seveda zdravnika. Prav tako jih zasliši glede obdolženčevih prirojenih ali pridobljenih nagnjenj, zlasti pa glede prilik in okoliščin, v katerih je obdolženec živel in ki so utegnile vplivati na njegov duševni razvoj in njegovo kaznivo dejanje. Dognati se mora seveda tudi vse posredne in posebno neposredne vzroke kaznivega dejanja ter na podlagi vseh svojih ugotovitev določiti najprimernejše vzgojno sredstvo, o katerem misli, da bo spravilo obdolženca na pravo pot.

Z ozirom na vse gori navedeno morda ne bo neumestno, če tu opozorim na važno področje, ki bi se na tem polju odprlo našim ženam-pravicam.

Dognano je, da žene po svojih duševnih in poklicnih sposobnostih prav nič ne zaostajajo za svojimi moškimi tovariši, da so, čim se resno lotijo kakega poklica, neredko celo bolj vestne in natančne, tako da jim moški celo očitajo „streberstvo“; zlasti pa je nesporno, da dosežejo v poklicih, ki jim posebno „leže“, neredko ne le enake, temveč celo neprimerno večje in boljše uspehe od moških. Eden takih, specijelno ženskih poklicev bi bilo gotovo mladinsko sodstvo, posebno ker ima tu glavno vlogo poznavanje mladinske duševnosti in pravilna ocena vseh okolnosti in vzrokov, ki so privedli maloletnika na krivo pot, pravilno postopanje z njim in pravilna izbira potrebnih vzgojnih ukrepov ter event. dajanje navodil onim, ki bodo sodnikove ukrepe izvajali.

Pri nas žene po zakonu ne morejo biti sodnice in lahko postanejo, v kolikor se sploh sprejemajo v službo kot sodni pripravniki, samo sekretarke na sedežih okrožnih, apelacijskih in kasacijskih sodišč. Mislim pa, da bi bilo samo v interesu mladinskih sodišč samih in namena, katerega skušajo sodišča doseči, če bi bilo ženam dovoljeno udejstvovanje vsaj kot mladinskim sodnicam.

Da je skrb za otroka in njegovo vzgojo predvsem stvar žene, o tem menda nihče ne dvomi, saj to ravno danes vsi in povsod naglašajo. Nihče menda tudi ne dvomi o tem, da je najboljši poznavalec otroške in mladinske duše ravno žena, saj je nji materinski nagon prirojen, prav tako kot potreba, da vedno za koga skrbi, se briga zanj etc. In te lastnosti so ženi prirojene v mnogo večji meri kot je moškemu očetovski nagon. Tudi so moški zaposleni izven doma veliko bolj kot žene, tako da se navadno sploh ne utegnejo baviti z lastnostmi otrok, kaj šele s tujimi. Žena pa najde kljub event. zaposlenosti izven doma, vsaj v pretežni večini, še vedno časa za otroke in to ravno radi svojih prirojenih lastnosti. Žena, bodisi

mati, bodisi rednica, skrbnica ali varuška je tista, ki se bavi z otrokom od njegovega prvega diha in spremlja vsako njegovo kretnjo in vsako tudi najmanjšo izpremembo na njem; nihče torej ne pozna otrokove duše, njenih dobrih in slabih lastnosti bolj kakor ona. Tudi žene, ki niso same matere, imajo mnogo več smisla za otroke, se znajo bolj uživeti v njih miselnost in imajo tudi neprimerno več potrpljenja z njimi kakor moški. S temi svojimi lastnostmi si znajo vse drugače in uspešneje pridobiti njih zaupanje. In ravno to je pri mladinskih sodiščih, ki nimajo namena kaznovati, temveč vzgajati, največje važnosti, namreč pridobiti maloletnikovo zaupanje in ugotoviti, kaj je bilo krivo, da je mladoletnik zagrešil kaznivo dejanje, v koliko je bila tega kriva njegova okolica in druge važne okolnosti, ki nam dajo vpogled v vzroke in motive dejanja ter na podlagi dognanega določiti primerno vzgojno odredbo. Nedvomno je, da bo to nalogo žena lažje in bolje izpolnila, ker gre tu v pretežni večini za mladoletnike v najkritičnejši dobi njih telesnega in duševnega življenja. To je starost od 14.—17. leta, doba, v kateri je potrebna predvsem skrbna mati in njena razumevajoča strogost. Vse drugače in brez dvoma globlje se bo živela v obdolženčevo duševnost žena in mnogo bolj zaupno bo zrl tudi on nanjo, kajti če bo videl, da ga razume in mu hoče dobro, bo polagoma gledal v nji ono ženo, h kateri se otrok še v poznejši dobi rad zateče, da ji potoži svoje boli in nezdode t. j. — mater. Skoro v vsaki družini se opaža, da imajo otroci pred očetom nekaj strah, pozneje pa, ko vidijo, da oče nima časa zanje, niti tega ne več, marveč pred njim vse zataje in prikrijejo, „ker je očetu itak vseeno“, dočim materi zaupajo in so napram nji mnogo bolj odkriti. Mati je je pač vedno mati! In zato bo tudi žena sodnica imela pri maloletnikih mnogo več uspeha kakor mož-sodnik.

Žena se bo tudi — ravno vsled svojih prirojenih lastnosti — mnogo bolj poglobila v svoje delo sploh in tudi v vsak posamezen primer, zlasti če bo sama mati. Prav mlada tega mesta itak ne more doseči, pozneje se jih mnogo poroči in imajo same otroke, druge pa, četudi nimajo same otrok, pa se specializirajo za ta poklic, imajo poleg prirojenih lastnosti toliko prakse, da se lahko enačijo z materami. Žena si bo znala vse drugače preskrbeti potrebne podatke o obtoženčevem življenju, njegovih razmerah doma, vplivih, ki so delovali nanj in na njegovo vzgojo, o njegovi okolici; vzela si bo več časa in truda za študij posameznih primerov, bo pravilneje ocenjevala dognana dejstva, bo tudi potrebna vzgojna sredstva radi boljšega poznavanja in predvsem radi boljšega razumevanja pravilneje izbirala ter event. tudi dajala potrebne direktive, kako naj se izvršujejo.

Z mladinskim sodstvom bi se dali združiti tudi varuški posli, tako da bi bili, in sicer iz istih, zgoraj navedenih vzrokov, vsi sodni posli, ki se tičejo dece in mladine sploh, v ženskih rokah.

Seveda bi se morale mlade pravnice s temeljitim študijem pedagogike in psihologije mladostnikov posebej pripravljati na ta svoj važni poklic in tako izpopolniti svoje že prirojene sposobnosti zanj. Nastavljati bi se smele le one, ki bi lahko izkazale, da so se poleg uspešno dovršenih pravnih študij, tudi dovolj izpopolnile v navedenih dveh panogah znanosti. Prednost naj bi seveda imele poročene žene-matere ali pa one, ki se privatno bavijo z mladinskimi vprašanji in z delovanjem pri mladinski zaščiti.

V drugih državah, kakor na Poljskem in menda tudi v Nemčiji in Španiji, so že davno spoznali, da so žene že od narave določene za ta važni poklic, in so že uvedli ženske mladinske sodnike. Treba bi bilo, da tudi naše ženstvo opozori javnost na to in se začne boriti za to, da dobe žene možnost uveljavljati se v tem važnem poklicu.

Veselo ognjišče

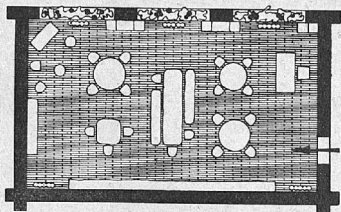
G. S.

Za otroško vzgojo je treba poznati dušo otrokovo, ki je resna, željna novih spoznanj in išče novih odkritij. Ali ste kdaj opazovali otrokov razvoj? Ko začne govoriti prve besede, ko ga peljete na polje in v gozd in tam začena stopati, ko preizkuša tla, zemljo, ki je mehka, pot, ki je trda. Kako ločuje zvoke: parnik, ki vozi mimo po reki, aeroplan, ki ga čudežno opazi s svojimi malimi očki, in kravo, ki zamuka daleč na pašniku. Preseneča nas, kako hitro, s kakšno voljo odkriva vse te različne barve in šume. Kako se zabava s svojimi odkritji. Ta razvoj opazimo v prvih letih. V kasnejših je še večji, pa bolj skrit. Treba je otroka zaposliti s tem, kar ga zanima in veseli. Opazovala sem dveletnega fantička: najljubša igrača mu je bil barvast svinčnik in kos papirja, pa knjiga s podobami, ki je v njej odkrival krave in konje in krokodile in hipopotame. Ko otrok dorašča, se mu seveda želje po znanju večajo: ilustrirana knjiga mu mora vedno več povedati. Opazovala sem mladinske šole in otroške knjižnice v Parizu. Vse še ni idealno zasnovano, a dosti srečni so ti poskusi. Z njimi bi tudi mi lahko začeli in z malimi sredstvi pripravili otroku mnogo koristnega veselja.

Otrokovo prirodno nagnjenje do risanja in slikanja je treba izrabiti v njegovo zabavo. V Parizu so ustanovili l. 1924. društvo „Enfance et Jeunesse“, ki skrbi za otrokovo telesno, športno vzgojo, pa tudi za njegovo intelektualno in moralno vzgojo s tem, da ga duševno zaposli doma, na prostem ali v skupnih družabnih prostorih. V ta namen ustanavlja „Vesela ognjišča“. V njih otroci rišejo in imajo svoje male knjižnice in čitalnice.

Svojevrstna je njihova slikarska šola, ki jo vodi strokovnjakinja, ljubezniva učiteljica, ki otroka razume in ljubi. Zelo preprosta so sredstva, ki jih rabi. Svetla soba, če mogoče s pogledom v cvetoč in zelen vrt, nekaj višjih in nižjih miz, klopice in stolov — to že zadostuje. Še podolžna polica ob steni, kjer otrok pripravlja barve in kjer ima spravljene posode, posodice, čopiče in cunjice. Barve si otrok sam pripravi na pločevinastih ploščicah iz lepila, vode in prahu. S tem je zadoščeno otrokovi prirodni potrebi do mešanja, gnetenja in mazanja, obenem pa dobimo cenene barvice, ki zelo dekorativno učinkujejo.

Otroci rišejo vedno po narodi: sadje, cvetje, listje, živali, kasneje pokrajino. V mestu prinese modele učitelj ali pa otroci, ki si jih vedno sami izbere in postavi.

Na deželi pa rišejo kolikor le mogoče na prostem. Pri delu mora biti otrok čim najbolj svoboden. Učitelj mu ne sme nikdar risati, mu nič ne pokaže, tudi ne graja. Samo neopazno pomaga otroku odkrivati tone barv in perspektivo. Otrok se mora naučiti gledati. S štirimi, petimi leti že prične. Vleče in maže naj po svoji volji. Zato mu damo kos oglja, ki z njim riše na navaden, če mogoče sivkast, zelenkast, rumenkast, torej barvan, ne na bel papir, riše veliko, v prirodni velikosti. Ko je risba gotova, prevleče obrise s čopičem. In medtem, ko se skica suši, meša otrok barve, ki jih potrebuje. Potem izbriše oglje z risbe s cunjico in začne slikati z debelim, trdim čopičem. Važno je, da poda glavno gibanje in harmonijo malih gibanj, bistvo rasti in padanja cvetov in vejic. Debelo nalaganje barv ga obvaruje vseh nepotrebnih podobnosti. Na sliki ni važna izdelava; treba je sujet prav doumeti, drugo izvira iz tega.

Ko je risba končana, si poišče otrok takoj nekaj drugega v svojo zabavo: ilustrirano knjigo s povesticami. Na knjižnih policah v isti sobi jo dobi; sam si jo

izbere, poišče stol ali klopico ali slamnjačo na tleh, kar mu bolj ugaja. Rad ima bolj nizka sedala. Najboljše je, če je večja otroška čitalnica in knjižnica združena s slikarsko šolo; včasih samostojno, včasih v zvezi s knjižnico za odrasle. Urejene so z veliko ljubeznijo, skrbjo in razumevanjem otroške duše. To je čitalna soba, kamor otrok svobodno pride, kjer se prosto giblje in si sam izbira knjige.

Na skici vidimo, kako je približno urejena taka otroška knjižnica. Takoj pri vhodu je miza knjižničarke, ki skrbi, da so knjige v redu vrnjene v police, po številkah in imenih pisateljev. To mesto ne sme biti nikdar zaupano otroku. Ob stenah so knjižne omare in police, ene višje, druge nižje, a nikdar ne smejo biti tako visoke, da bi otroci sami ne dosegli knjig. Omare okrasimo z vazami, na police razpostavijo otroci nalepljene ilustracije, ki jih premene vsak teden ali mesec. Po stenah razobesimo slike in fotografije cvetja, živali in jih tudi stalno menjavamo. Otrokova domišljija je živa in nemirna, zaposliti jo moramo vedno s čim novim. Po sredi sobe so razpostavljene mize, okrogle ali podolgovate, najboljše so pravokotne z zaokroženimi ogli, tako ni koničastih robov, kjer bi se otroci potolkli, obenem so bolj pripravne kot okrogle, na katerih otroci kvarijo robove knjig in kjer nimajo prostora za svoje komolce. Med okni so zopet police s knjigami in s predali za sezname knjig. Ti morajo biti nizko nameščeni, da jih more otrok stoje čitati, in enostavno in jasno označeni, da jih hitro doume. Med njimi so še klopi z mizicami, in v kotu nizko stojalo z ilustriranimi pravljicami, poleg par stolčkov in naslanjačkov. Otrok ima urejeno, pa vendar tako raznoliko sobo, da si lahko vsak poišče kot in mesto, kjer se udomači. Soba mora biti svetla, jasno poslikana, tudi naj bodo knjige vezane v pisanih barvah, rdeče, modro, zeleno, in rumeno, nikdar črno. In na mizicah in okenskih policah cvetje. Paziti je treba, da otroku ne ubijemo čuta za svetlo veselje. Imajo njih dušice tenke strune in če jih človek prav ubere, lepo zvene. So kot rožice, ki veselo cveto, če jih pridno zalivamo. Zato jih ne pustimo v naši čitalnici samo pri knjigah, ki pripovedujejo o veselih in žalostnih stvareh, tudi o smešnih in norčavih, pa stalno otroka vendar ne zapoše. Zato slike in ilustracije! Otroci sami jih morajo izrezati iz revij in jih na lepence nalepiti, včasih tudi sami kaj naslikajo in razstavijo. In enkrat ali še večkrat v tednu je ura pravljic; tedaj se otroci v krogu zbero in poslušajo o žudežnih junaštvih morčavega koštruna.

Ni treba veliko, da v mirnem veselju vzgojimo otroka. Res je, da rabi tudi živoga in prešernega; tega se naužije na solnčnem travniku. Za nekaj ur se umiri v naši ljubeznivi čitalnici, kamor tudi prisije solnce. Solnčno sobo s svetlimi policami in lepo zbirko čistih, pisanih knjig bi pač naša ljubezen lahko darovala otrokom tudi po naših slovenskih mestih.

Književnost in umetnost

Dr. Vera Pločeva: Iz Jugoslavije. Sofija. Pisateljica je kot članica „Bolg.-jugoslov. društva“ prepotovala pot od Beograda na Sarajevo, Dubrovnik, Cetinje, Peč in makedonska mesta. Ni imela namena, da bi podrobno podala katerekoli zgodovinske ali novodobne zanimivosti, ki bi zahtevale temeljitega proučavanja, ampak je le na kratko, impresionistično zabeležila bežne vtise, kakor jih je kot zgodovinsko in estetsko visoko naobražena oseba imela na tej avtomobilski turistični vožnji. Dočim je na poti po Bosni in ob morju strmela spričo prirodnih lepot in zanimivosti novejšje dobe, so jo ob pogledu na makedonske samostane in mesta zanimali bolj politično zgodovinski, arheološki in književni spomeniki. Na potovanju po Makedoniji, zibelki srbske in bolgarske pismenosti, vpodabljaajoče umetnosti in obče kulture, čuti intimne sorodne vezi z zemljo in narodom. Pohvalno omenja tehnični, higijenski in socialni napredek teh pokrajin pod jugoslovansko upravo; bolešno

pa ugotavlja tri primere: nesmiselni očitek meniha na Dečanih, da so med vojno bolgarski vojaki ukradli iz samostanskega podzemlja staroslavne relikvije; zanemarjene grobove bolgarskih vojakov v Bitolju, dočim imajo nemški vojaki krasno pokopališče v samem Beogradu; propadanje starih rokopisov po samostanih, ker jih po določbah srbske pravoslavne cerkve ne more dobiti in čuvati državni muzej v Beogradu. Knjižica je napisana z vso poštenostjo človeka, ki se ne more hinavsko ali lahkomišelnostjo prikrivati, ki vidi v dejanskem položaju tudi vse dobre strani in ki zato najboljše jamči, da se da — čeprav počasi — doseči pravo, trajno spoznanje edino le na temelju iskrenega in poštenega gledanja iz oči v oči.

P. Hočevarjeva

Delakova: Mati.

je dati odenke, ki so uveljavili vso lepo besedila in njen prijetni glas.

Delakovi je ples kult, kult spoznanja življenja v vseh grozotah in lepotah. Najši že pleše tragiko ali grotesko: žalostno koračnico z mimiko gorja in bolečine ali majavega, humorističnega „Pijanca“, „Dečka iz predmestja“, „Kri“, „Mater“ ali

„Cesta“ — plesna reportaža Katje Delakove. Decembra je z velikim uspehom nastopila v Drami Katja Delakova s svojo najnovejšo plesno stvaritvijo „Cesta“, ki je doživela svojo krstno predstavo na Dunaju.

Katji Delakovi se mora priznati, da je njena plesna reportaža umetniško zrelo delo, vredno največjega odra. Ideja ciklične izvedbe plesnega programa prinaša svojevrstno novost, posebno ker so vanjo uvrščeni literarni vložki, katere je spisal pisatelj L. Mrzel.

Dasi so plesi Delakove v izražanju misli in vsebine tako pregnantni, da ne potrebujejo prav nikakega komentarja, je ideja z literarnimi vložki zelo posrečena. Besedilo povečava nastroj gledalcev, olajšuje potek dejanja, kar izpolnjuje med posameznimi plesi vrzeli, ki učinkujejo sicer mučno, in daje plesalki možnost oddiha in menjave kostuma.

L. Mrzel ima v lirični prozi svoj slog in njegovo gledanje na življenje je tipično za našo generacijo, vraslo med svetovno vojno, živečo sredi najbridkejšega življenja. Nemalo ljudi gleda tako na življenje. In večna resnica je, kakor pravi: „Kdor hoče biti deležen te dolge, čudovite poti, solnca, ki sije na nebu, in gorja, ki je pod njim doma, mora pač živeti...“ Molov ton, prevladujoč v Mrzelovih delih, je osnovna melodija njegove pesmi o življenjski cesti.

Troje ljudi se je našlo in razumelo: Delakova in Mrzel kot tolmač skupnih idej, ter Nada Obereignerjeva, ki jih je oživila s toplo prečutenimi besedami, polnimi umetniškega razumevanja. Zнала jim

„Delo“ — vselej je plesalka do poslednje mišice in kaplje krvi predana doživljanju. Njena izredna muzikalnost in izvrstna tehnika sta podlaga njenemu znanju, v katerem se izživlja njena močna, invenciozna osebnost. Maša Slavčeva

Izdaje naših knjižnih družb. Najstarejša med slovenskimi ljudskimi knjižnimi družbami, *Mohorjeva*, je izdala letos pet knjig rednega izdaja in štiri knjige za doplačilo. *Koledar* se odlikuje po novi opremi S. Pengova. — *Zgodovina slovenskega naroda* je dosegla 12. zvezek; pisatelj dr. J. Mal je opisal v tem snopiču vzrok in potek revolucije l. 1949., njene odmeve na Slovenskem. — F. Kovačič je napisal prvi del knjige o škofu in vzgojitelju A. M. Slomškemu. Le žal, da hoče knjiga uveljaviti obliko Slomškega, — ekov, kar je proti veljavnosti slovenskega pravopisa. „Slovenske večernice (87. zv.) prinašajo nadaljevanje „Belih menihov“ Ivana Zorca. Povest „Stiški svobodnjak“ podaja vrsto zgodb iz kmečkega življenja Dolenjske v XV. stoletju. Slika nam skromno podoba razmerja vasi do gradu in samostana. V tem, kako kmet svobodnjak uveljavlja svojo pravico nasproti zemljiški gosposki, je zasnova povesti. Toda to je malenkostna borba proti spletkam grajskega valpta, ki je postal že značilna podoba v naši zgodovinski povesti. Močna označba celotnega vaškega življenja iz dela ne odseva. Marsikateri prizor, tako tudi turški napad je podan neizrazito. Pisatelj je uspešno prikazovanje kmečkega okolja in mišljenja s spretnim spletnjem običajev in vraž ter z uporabo krepkega jezika, ki je bogat s primerami, z reki in mnogimi dolenjskimi izrazi. — „Graničarji“ B. Magajne se dogajajo ob notranjski meji. Zgodbe graničarjev niso med seboj v nikaki zvezi in tudi z osnovno mislijo povesti ne, kar povzroča neenotnost v delu. Z one strani prihaja odmev trpljenja našega naroda ob Soči. Zdravnik Volarič in umetnica Mira, ki je alegorija narodne svobode, vzdržujeta stike z ono stranjo. Prav v prikazovanju Mire in njenega poslanstva zaide prisatelitev slog preveč v lirično, kar se nas doimi zlasti spričo realnih dejstev, ki jih hoče Mira upremeniti, kot ostro nesoglasje.

V izrednem izdanju MD zavzemajo prvo mesto „Slov. pregovori, reki in prilike“ (Uredila Ivan Šašel in Fr. Kocbek). Delo je uspeh mnogih nabiteljev iz raznih dob in je eden izmed značilnih odrazov naše ljudske duše ter ima trajno narodopisno vrednost.

Za mladinsko slovstvo je MD poskrbela z izdajo dveh knjig. Veljavni mladinski pisatelj Joža Lavrenčič je napisal pravljico „Pastir z belo ptico“, ki pripoveduje o dečkovi ljubezni do matere in kraljične in katere jedro je misel narodne pesmi, „Zakon, zakon, ti si svet, — na tebi sloni celi svet“. Druga ml. povest je A. Lichtenbergerjeva „Hlačkova sestra“, ki je nadaljevanje „Mojega mladega Hlačka“ istega pisatelja.

Vodnikova družba je izdala štiri knjige. *Pratika*, ki jo krasijo priloge v tisku z bakra s podobami iz raznih slovenskih pokrajin, prinaša poleg običajnih koledarskih prispevkov zlasti članke o Slovincih na Koroškem in Madžarskem. Vladimir Levstik prikazuje v povesti „Dejanje“ boj demokratske in fašistične struje. V središču zgodbe je študent, ki postane sredstvo nasilne stranke in izvrši umor. Pisatelj nam krepko in prepričevalno opiše študentovo razdvojeno duševno stanje po tem dejanju. Vsebinska povesti je mednarodnega značaja, lokalizirana je v izmišljenem mestu in v tem je problem njenega uspeha. Nedomače pozorišče ima tudi povest Vinka Bitenca Solnčne pege, ki popisuje doživljanje slovenskega poročnika na Poljskem. Delo je slika vojnih razmer. Izšel je še drugi del potopisa M. Muca Skozi Sibirijo.

Cankarjeva družba je izdala *Koledar*, ki prinaša članek Angele Vodetove Fašizem in žena; *Zgodovino socializma* (Maks Beer — dva dela) ter povest ruskega pisatelja Pavla Nizovoja Pod severnim nebom, ki popisuje življenje inteligentnega moža in žene v samotni severnih krajeh.

Slovenska Matica je izdala drugi del E. Spektorskega *Zgodovino socialne filozofije*. Celotno delo prikazuje, kako se je v evropski kulturi

obravnava socialno vprašanje v najširšem pomenu. Letošnje izdanje je prineslo tretji in četrti del romana Leva Tolstega *Vojna in mir*, ki spada med najznamenitejše svetovne romane.

Kmetijska Matica je izdala strokovno knjigo *Organizacija in uprava kmetije*. Spisal inž. Valentin Petkovšek, ravnatelj Kmetijske šole v Št. Juriju ob Juž. žel. Ljubljana 1934, ter leposlovno povest Lojza Zupanca *Stari Hrk*, ki je posvečena Belokranjskemu rokaju Engelbertu Ganglu. Naslovna stran je zelo pestra, opremljena je z Belokranjci v narodnih nošah. Dejanje povesti se vrši v Beli Krajini v vasi Kosovec. Dokaj živahno opisuje pisatelj županske volitve ter razne narodne običaje. Dočim je začetek povesti pisan še dokaj krepko, je druga polovica povesti manj živahna.

Vera Dostalova

Naša žena v zunanjem časopisju. Ženski y Obzor v Pragi objavlja odlomek dr. Lahovega članka o koedukaciji v 12. številki Ženskega Sveta l. 1935. — *Zarja*, ženski list v Chicagu, ima v letošnji januarjski številki daljši posnetek iz pisma Pavle Lovšetove ob smrti kralja Aleksandra I. — *Bulletin*, glasilo Mednarodne ženske Zveze v Parizu, je imel v dec. zvezku l. l. temeljito poročilo o delu in presnovi Jug. Žen. Zveze.

V slovanski ženski književnosti so zadnji čas izšle tele knjige: V Pragi: Olga Scheinpflugova: *Klič od domu*. Roman. — V Kolomeji: Olga Dučiminjska: *Natalija Kobrinska jak feministka*. — V Sofiji Znana slikarica F. L. Konsulova - Vazova je začela izdajati družinski tednik *Beseda*.

Žena in socializem. Vse žene, ki jih zanima življenje, delo in stremljenje žene od prvih družabnih pojavov, ki jih je dognala zgodovina, pa do novejšega časa, naj prečitajo knjigo *Žena in socializem*. Nemogoče je, spoznati žensko vprašanje v vsej njegovi globini, če ga ne dojamemo v zvezi z gospodarskim in kulturnim razvojem človeštva. Avgust Bebel, ki je knjigo spisal, se je popolnoma poglobil v ženin polajaj v raznih dobah zgodovine, kot družboslovec pa je spoznal tudi gibalna zgodovinskega dogajanja, tako da knjiga že po svoji zasnovi popolnoma ustreza zahtevam tovrstnega dela. Kar pa knjigo posebno priporoča, je tudi način, kako je pisana. Preprost slog, zanimivo podajanje dejstev, podprtih s prepričevalnimi zgledi — vse to doprinese k temu, da človek knjigo z lahkoto prečita do konca, čeprav je precej obsežna (v slovenskem prevodu 300 strani). Knjiga stane v prednaročilu samo 50 Din vezana, 44 Din pa broširana. Ta vsota se lahko plača v dveh obrokih, in sicer 25 (22) Din pri naročilu, 25 (22) Din pa takoj po prejemu knjige. Rok za naročilo je do 28. februarja 1935. Naroča se pri založbi: „Ekonomsk a e n o t a“, Ljubljana, Miklošičeva 13. Ima pošt. ček. rač. Mala biblioteka št. 14.303.

Obzornik

Razstava umetnih obrtov na Obrtniškem tednu. Zanimivo sliko lepo razvijajočih se umetnih obrtov smo videli na tej razstavi. Krasen in poučen material je dal na razpolago iz svojega bogatega muzeja v prvi vrsti g. vet. nadz. Nik. Sadnikar iz Kamnika. Zanimivi so izveski raznih obrtniških panog. Zbirka stolov kaže razvoj raznih stilov, med katerimi je „literarno-zgodovinsko“ važen stol, na katerem je posedal pesnik Prešeren. Danes si marsikdo opremi tudi „kmečko sobo“ in stoli so splošno precej pomanjkljivi. G. Sadnikar nam pa pokaže prav lepe in originalne eksemplarje za takšne sobe.

Zelo originalni so tudi lestenci, predvsem železni kovani, ki je imel dovolj občudovalcev, in drugi lepi leseni.

V vitrini, ki pa nima primerne oblike, je razstavil renomirani Drž. osred. nji zavod za ženski domači obrt iz Ljubljane prave bisere čipkarske umetnosti.

Videli smo klasičen primer baroka, drugo pa je bilo vse s povdarjeno nacionalno noto, česar doslej vsaj v splošnem nismo opazili. Letos so čipke zelo v modi pri damskih toaletah po vsem svetu in na to morda je bil zavod že za polletje pripravljen. Razveseljivo je, da so se vendar začeli zanimati tudi naši modni ateljeji za domače čipke in jih sedaj z velikimi uspehi uporabljajo. Po velikih mestih velja pravilo, da naj ima dama, ki hoče nekaj veljati, pri perilu in oblekah čipke in okraske v ročnem delu.

Ročno delo na toaletah razodeva dober in profinjen okus ter razumevanje za podpiranje onih, ki se bavijo z izdelovanjem ročnih del in ki žive navadno v velikem pomanjkanju. Ker se lahko izdelujejo vse vrste čipk — torej tudi najdražje bruseljske in benečanske doma, je lahko priti do teh čipk na cenen način in je torej že iz praktičnih ozirov neumestno, naročati takšno blago od drugod. Razlika v ceni med tujimi in domačimi ročnimi deli je pa jako velika, ker pri tem inozemstvo izkorišča zvočnost imena, kar je treba drago plačati.

Atelje ge. Marijane Demšarjeve kaže originalne moderne vezene in aplikacije.

Prav potrebno bi bilo, da se začne pri nas s sistematičnimi predavanji o tehniki ženskih ročnih del, in posebno še čipk, da se naše kupujoče občinstvo informira o vrednosti posameznih del in tehnik. Bile bi zelo hvaležne našemu Osrednjemu zavodu, če bi to delo vzel v pretres, in prepričane smo, da bo prav lepo izpeljal to zadevo v teoriji, kakor se je že tolikokrat izkazal nedosegljiv v tehnični praksi. Zanimive so nadalje male preproge iz Gorjancev in Bele krajine, česar doslej nismo še videli v Ljubljani. Zopet je to dokaz, da se da z dobro voljo in organizacijo marsikaj začeti, izboljšati ali ohraniti. Ti etnografsko zanimivi predmeti imajo v tehniki in ornamentiki ves značaj dalmatinskega Zagorja, katerega prebivalci so pribežali kot begunci pred Turki v 15. stoletju v varne gozdove Gorjancev in so tu ohranili skoro ves svoj narodni značaj do današnjega dne.

Popolnoma pravilno je, da se zadržuje naš narodni karakter v ročnih delih in da se izpreminja tehnika le v toliko, v kolikor je potrebno, da je predmet uporaben za današnji čas.

Tujci iščejo naša karakteristična dela, naši domovi pa se ohlajajo s tujo umetnostjo in tujimi izdelki tako, da najde slednjič človek svoj mir in svoje zadovoljstvo edino še v kmetški sobi, ki hrani vso toploto in prisrčnost našega bistva.

Prav velik napredek zaznamuje naša domača keramika, kjer prednjači tvrdka „Dekor“ s finimi izdelki. To domače podjetje bi po pravici zaslužilo več pozornosti, ker je doprineslo gotovo velike žrtve, da dobi tudi naša keramika svoj glas.

Podjetje razstavlja prav lepe dekorativne in tudi uporabne predmete, n. pr. razne servise, ki jih lahko postavimo na vsako mizo. Prav tako so odlične vaze in dekorativni krožniki. Večji ko bo odjem domačih izdelkov, večji napredek bodo lahko zaznamovala domača podjetja. Kako nam je naklonjena tujina, nam je pokazal pretragičen dogodek nedavnih dni in za to ne razumemo nekaterih tvojcev, izmed katerih posebno dva naravnost tekmujeta, kdo bo navlekel več dunajskega „kiča“ v svoje izložbe in ga tam pomešal z domačimi izdelki, da zavede občinstvo na napačna pota. Tudi v brušenem steklu imamo lepe dokaze domače podjetnosti. Skrajni čas bi že bil, da začnemo z energično propagando za domače izdelke, da pomagamo domačim obrtom in delavstvu na noge in pokažemo sovražni tujini, da nas ni več volja nositi naš denar tja, odkoder prihaja poleg tujih izdelkov tudi vse drugo zlo, ki ogroža našo s tolikimi žrtvami in prelito krvjo pridobljeno svobodo.

I. R.

Jubilej dveh kulturnih delavk na Češkem. Lani je praznovala 88letnico Renata Tyršova, ki je posvetila vse svoje delo službi narodovi. S svojim prizadevanjem za povzdigo narodne umetnosti v zvezi z nar. muzejem in za razvoj ženskih obrtnih šol, z mladinskim pisateljskim delom in kot sotrudnica svojega moža si je pridobila visoko spoštovanje vsega naroda. Ob 80letnici je prejela

mного odlikovanj in priznanj, mesto Praga ji je podelilo častni doktorat, vse pa je sprejela z zavestjo tiste izredne skromnosti, s katero je tudi delala vse življenje.

Tega meseca bo Češkoslovaška prav tako dostojno proslavila 60letnico svoje najzaslužnejše socialne in politične delavke, senatorice Františke Plaminkove. Ob jubileju bo izšel obširen zbornik, v katerem bo opisano obsežno delo ugledne političarke in feministke, ki je znana tudi v mednarodnih organizacijah. Plaminkova je velika prijateljica južnih Slovanov, ima prirsčene osebne stike z našimi ljudmi in se močno zanima zlasti za napredek južnoslovske žene. Lani je bila ponovno v Beogradu in v Sofiji, kjer so jo posebno toplo sprejele one žene, ki delujejo po smernicah vseslovskih in mednarodnih ženskih organizacij. — Ob priznanju njenega splošnega uspešnega in zaslužnega dela ter ob spominu na njeno zanimanje za našo žensko stvar ji tudi me prirsčno čestitam.

Poljsko državno nagrado za literaturo je prejela pesnica Kazimiera Illakowiczowna. Kot utemeljitev odlikovanja navajajo bogastvo in moč motivov ter globoko občutje v njenih pesmih. Rodila se je v Vilni l. 1892., živi v Varšavi kot zasebna tajnica maršala Pilsudskega in je izdala že 12 pesniških zbirk. Pred nekaj leti ji je podelilo literarno nagrado tudi njeno rodno mesto, lani pa jo je Poljska literarna akademija izvolila za svojo članico, toda pesnica je izvolitev odklonila.

Zvezni dom (Sojuzen dom) v Sofiji. Bolgarski ženski Zvezi se je končno posrečilo, da je zgradila in otvorila svoj lastni dom. Z neverjetnim naporom in vztrajnostjo je centrala leta in leta zbirala prispevke včlanjenih društev in je dosegla, da stoji sedaj v prestolnici krasna moderna zgradba, kjer so prostori za ženska društva, zborovanja, razne tečaje, prenočišča i. t. d. Jugoslovske žene, katerih je še enkrat toliko kakor Bolgark, do danes še niso mogle začeti z nabiralno akcijo za dom, kaj šele z delom za zgradbo!

Turkinje v narodno skupščino! Po turški ustavi je imela žena volilno pravico v občinske zastope. Sedaj pa so izdali nov zakon, ki določa, da imajo državljani brez razlike spola aktivno volilno pravico za drž. skupščino s 23. letom, pasivno pa z 31. letom. Ob tej priliki je Turška ženska Zveza priredila velike manifestacije po vsej državi. Po vojni je turška žena silno napredovala. Samo v Ankari in Carigradu je že 15 sodnic, 12 advokatk, 9 obč. svetovalk, 20 univ. profesorik.

Charlota Shaw. Nihče je ne more videti na sliki, kajti edina njena fotografija je na pisalni mizi moža, slavnega angleškega pisatelja, dramaturga, mojstra paradoksov Bernarda Shawa. Charloti ni za reklamo in ime, čeprav je mož rekel o nji: „Ta modra ženska je močna osebnost in bi lahko napravila svojo karijero“. Toda Shawova žena ne pozna samoljubnih namenov; vse svoje življenje je posvetila možu, ki ga ljubi in ceni, v čigar genialnost je prva verovala in mu pomagala do razvoja.

Charlota Shawova je simpatična žena, male rasti in polna v život. Prijeten in prijazen obraz obrobļajo sivi nazaj počesani lasje; dobre, sivozelene oči prirsčno gledajo skozi naočnike. Njena zunanost razodeva tradicijo prejšnjega stoletja in tudi sliko sedanje mode.

Po rodu je Irka iz magnatske hiše. Shawa je spoznala l. 1896. na domu znanega socialista Sidneya Bebba. Bernard Shaw takrat še ni imel imena. Čeprav mu je bila Charlota všeč, je le pisal svoji prijateljici, igralki Heleni Terri: „...da bi si osvežil srce, se mislim zaljubiti v Charloto“. Toda na zakon ni mislil on, sovrážnik zakonskega življenja, o katerem je rekel: zakon onečasača in skrni najsvetejše pravice človeka, ko ga privede do gnusne kapitulacije in do najponiževalnejšega napadanja.“ Ko sta se črez nekaj mesecev oba vrnila v London, so Charlotini roditelji Shawa večkrat povabili na dom. V tistem času je Charlota prostovoljno vodila njegove tajniške posle. „Ona me ne ljubi,“ je zopet pisal Heleni Terrijevi. „To je modra ženska, ki ve, da bi ne bilo prav, če bi se zvezala z menoj, ker pozna življenje in moč, katero ji more dati samo svoboda. Veliko simpatije kaže do mene, da me res opaja, toda koketstva ne najdem na nji.“

Tak je bil odnošaj obeh sovražnikov zakona celo leto, dokler se ni pripetilo nekaj, kar je odločilo njuno usodo. Shawu se je naredila na nogi velika bula, da se osem mesecev ni mogel ganiti iz postelje. Charlota je najela blizu Londona stanovanje in mislila tja prepeljati Shawa, da bi bil bliže njej in bi mu laže stregla. Njena mati je privolila v to, ali Shaw sam se je nepričakovano uprl temu načrtu. Ni hotel, da bi prijateljica prišla v slab glas radi njega. Charlota pa je vztrajala pri svojem in se zaklinjala, da se je sama popolnoma odločila in da ga bo samo na ta način mogoče ozdraviti. Nazadnje je vendar rekel: „No, naj bo. Toda če je tako, se morava pa poročiti.“ Kdo ve, ali je bilo Shawu res toliko za Charlotin dober glas, ali pa je samo porabil priliko, da se je na lep način izneveril svojemu načelu o „skrunitvi najsvetejših pravic človeka.“ Res je, da sta črez dober teden oba stala v poročnem uradu. V pismu Heleni Terri opisuje Shaw to ceremonijo čisto točno in tako, kakor jo zna pač on.

„V urad sva šla oba kolikor mogoče elegantna, čeprav je bila moja stara obleka pomečkana od hodulje. Tisti naduti uradnik, ki bi bil moral opraviti obred, ni mogel razumeti, da sem jaz žena, in je mislil, da sem berač, katerih pri taki priliki ne manjka. Eden od prič, prijatelj J., se mu je zdel primeren za ženina in je hotel njega poročiti. Toda J. se je upiral, češ, da to presega dolžnosti priče, in je meni odstopil to čast.“

Že 35 let živi Shaw v „zakonskem jarmu“, pa se nikoli ni pritožil in čeprav ne pokaže javno, vendar na tihem obožuje svojo ženo. O njej je rekel po svoje: „Mož ne sme povedati resnice o svoji zakonski ženi, dokler je živa. Ne sovražim je, kakor Strindberg, ali takega odnosa do svoje žene jaz nimam.“

Ona pa, kakor pravi sama, posveča tretjino svojega časa malenkostim, ki naj olepšajo življenje možu. Čeprav mu je vdana in čeprav veruje v njegov genij, ima vendar svoje prepričanje in svoje mnenje, ki se ji zdi pravilno. In Bernard Shaw ceni besedo svoje žene in ji čisto čita pozno v noč, kar je napisal črez dan, in popravlja po njenih obzirnih pripombah. Charlota Shawova je jako nadarjena za jezike. Poleg angleščine govori čisto gladko francosko, nemško in italijansko, sedaj se pa uči še ruščino. Zelo spretno prevaja v angleščino, posebno francoske gledališke komade. Vse to pa dela tiho, brez reklame v senci slave svojega velikega moža. Nikoli ne zaživi svojemu samoljubju ali slavohlepju, vedno misli le na njegovo življenje in njegove uspehe.

(Po ukr. Naši Hati. — P. H.)

POZIV JUGOSLOVANSKI ŽENI

Vsi večji kraji naše države so ustanovili odbore za postavitev spomenika viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju. Lik velikega blagopokojnika naj se ohrani nam in našim potomcem, njegovo ime naj bo umetniško vkle-sano v trdo gmoto marmorja in bronu na naših najlepših prostorih ali pa zapisano na pročelju novih socialnih in prosvetnih ustanov. Prav tako hoče tudi Dravska banovina ovekovečiti spomin svojemu največjemu zaščitniku. Zato pozivamo slovensko ženo, naj se ob misli na pregrozne poslednje utripe velikega mučenika spomni tudi njegovega požrtvovalnega in plodnega dela za osvobodjenje in zedinjenje našega plemena, njegovega neumornega prizadevanja za povzdigo našega gmotnega in duhovnega položaja ter njegove vztrajne borbe za utrditev notranjega in zunanjega miru. Ob teh mislih naj s sodelovanjem in prispevki pomaga odborom in ustanovam, ki vodijo delo za vidno počastitev spomina kralju Aleksandru I.

VSEBINA 2. ŠTEVILKE

Iz mraka (Anica Černejeva)

Slika (Vida Tauferjeva)

Pod dalmatinskim solncem — Nadaljevanje (Maša Slavčeva)

Dva obiska (Milica Ostrovska)

Ob sedemstoletnici sv. Save (Zlata Pirnatova)

Ženski tipi v romanih Turgenjeva — Konec (Milena Topolovčeva)

Zakaj bi ne mogle biti žene mladinske sodnice? (Rasta Pleskovičeva)

Veselo ognjišče (G. Š.)

Književnost in umetnost: Dr. Vera Pločeva: Iz Jugoslavije (P. Hočevarjeva) — „Cesta“ — plesna reportaža Katje Delakove (Maša Slavčeva) — Izdaje naših knjižnih družb (Vera Dostalova)

Obzornik: Razstava umetnih obrtov na Obrtniškem tednu (I. R.) — Jubilej dveh kulturnih delavk na češkem — Charlota Shaw (P. H.) — Poziv jugoslovanski ženi

Priloge: Naš dom — Ročno delo — Krojna pola

Oprema platnic: (ing. arh. G. Sukljetova)

Nasl. slika: hčerka naše naročnice, mala Ljerka R. (Foto Doris, Ljubljana)

ženski svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrtletna Din 16.—. Posamezna številka Din 6.—. Za Italijo L 20.—, posamezna štev. L 2.—, za inozemstvo Din 85.—. Modna priloga izide vsak drugi mesec. Sprejemajo se tudi delna naročila in stane: sam list z gospodinjsko prilogo „Naš dom“ Din 40.— letno. Same priloge „Naš dom“, modna priloga s krojno polo in ročnimi deli tudi Din 40.— letno. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II. — Izdaja Konzorcij „ženski Svet“ v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelančeva.

Tiskali J. Blasnikovi nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. Odgovoren L. Mikuš.

Darovi za tiskovni sklad.

M. Miot Lit. 3; Jožica Osterc Din 6; Ida Kotnik 2; Jankovič R. 2; Anči Jereb 2; Slavica Zaman 8; Adolf Radan 8; Pož Pavlina 3; Pintar Angela 2; Pavla Naprudnik 6; Jokič Jožica 21; Alma Šel 2; Frančiška Panjan 3; Terezija Gregorič 6; Marija Rapoc 6; Milica Kjuder 3; Lojzika Peččnik 5; Vida Rataj 10; Berta Lampret 8; Terezija Levec 20; Pavla Susič 15; Mila Copič Lit 2; Mimica Rajh Din 8; Zorislava Lasič 5; Jerica Ferluga 2; Slavica Hmelak 6; Milka Majhenič 8; Antonija Stenovec 1; Milka Mervič 3; Agneza Čebašek 6; Milka Fedran 2; Kaja Lebinger 5; Emica Bergoč 1; Pavla Ilovar 1; Meri Lagoja 16; Pavla Kompare 16; Marica Pleskovič 3; Janjica Puhljak 4; Marica Kvac 3; Albina Vertačnik 6; Minka Borštner 1; Marjanca Stegnar 6; Minka Perko 6; Marija Eržen 5; Mary Koruza 3; Lela Mirk 5; Angela Cvetko 2; Rezi Plavec 1; Fina Bizjak 6; Danica Knafel 1; Ana Robek 4; Franja Pristov 16; Helena Lovrenčič 2; Marija Ceme 1; Rada Cimperman 6; Afra Gruntar 1; Eleonora Tavčar 5; Micika Kunaver 3; Pavla Drašlar 4; Marija Artač 5; Julka Gorišek 11; Gizela Avsenak 4; Katica Stanič 2; Hilda Skrt 7; Emica Koprivec 3; Mara Cankar 2; Marija Zirer 2; Marija Pleteršek 5; Justina Hvala 6; Frančiška Dolšek 2; Marija Rojs 2; Ivanka Lesjak 8; Jožica Petrič 6; Eliza Krančič 2; Aleksandra Ferletič 15; Natalija Pahor 15; Mara Cunta 3; Mimica Verdikon 6; Jožica Lepšina 2; Justi Valant 6; Anica Lach 4; Alma Šel 2; Angela Volk Dol 1; Dana Kajin Din 6; Judita Kovač 6; Marica Praznik 4; Milena Sušnik 1; Marja Pavčič 6; Mici Kozjek 1; Amal. Kelbl 6; Milica Sotošek 2; Franja Klemenc 6; Slavica Zaman 8; Marija Vrbnjak 6; Rezi Varšek 6; Ela Grčar 6; Jana Baraga 11; Rež Valentina 2; Ivanka Božič 3; Cilka Zupančič 4; Antonija Verbič 1; Sabina Vodopivec 15; Slavica Rozman 5; Tončka Čarga 6; Otilija Brezigar 2; Milka Bohinjec 4; Amalija Puppis 4; Justina Senčar 4; Zora Kružič 6; Štefanija Gregorič 1; Mara Sinkovec 5; Marija Pock 6; Ivanka Pančur 4; Ina Jager 150; Emilija Hvala 15.

Iskrena hvala vsem cenj. darovalkam!

Razburjeni?

Čemu, ali ne veste, da je z novim aparatom za predtiskanje risb za ročna dela in finim predtiskalnim praškom končana vsa jeza in razburjenje, ker je delo s tem aparatom enostavno, čisto in ekonomično. Zatorej si kupite ta aparat, katerega ima edino tvrdka

Miroslava Leitgeb
Ljubljana, Jurčičev trg 3

*Gospodinje, kupujte
pri*

B. Žilič

trgovina z železnino,
porcelanom in steklom

Ljubljana, Dunajska c. 11
(poleg Figovca)

vse gospodinske potrebščine, kuhinjsko posodo, emajlirano in aluminijasto, porcelan, steklenino, razne moderne stroje za kuhinjo, jedilni pribor, karnise i. t. d.

J. BLASNIKA NASL. UNIVERZITETNA TISKARNA

LITOGRAFIJA
ZALOŽNIŠTVO
VEL. PRATIKE
LJUBLJANA

KARTONAŽA
VREČICE ZA
SEMENA ITD.
BREG 10-12

NAJSTAREJŠI GRAFIČNI ZAVOD JUGOSLAVIJE IZVRŠUJE TISKOVINE NAJCENEJE IN NAJBOLJE